

Characteristics of Audit Committee and Performance of Banks

Mohammad Hosein Fatheh^{*1}

*Ahmad Hasanpoor*²

(Receipt: 2022.11.27- Acceptance:2023.03.19)

Abstract

The board of directors is considered as one of the most important effective dimensions of corporate governance due to having a key mechanism to reduce the conflict between shareholders and managers, as a tool to prevent the conflict of interests between the bank and the law regulator. The purpose of this study was to investigate the effect of characteristics of audit committee on the performance of banks. The statistical population of the research was the banks admitted to the Tehran Stock Exchange, which were examined in a 7-year period between 1394 and 1400. Four dependent variables were used in the present study to measure the performance of banks. The results of the research hypotheses test showed that there was a positive and significant effect between the financial expertise of the audit committee and the return on assets, but the independence, size and proportion of women in the audit committee did not have a significant effect on the return on assets. Finally, independent variables had the greatest impact on banks' operating profit ratios.

KeyWords:

Audit Committee, Bank Performance, Corporate Governance, Financial Expertise

---

1.Assistant Professor, Department of Accounting, Payam Noor University, Tehran, Iran.

*.corresponding author: Mh_fatheh@pnu.ac.ir

2.Ph.D. student in Accounting Department, Payam Noor University, Tehran, Iran.hasanpor1365@yahoo.com

ویژگی های کمیته حسابرسی و عملکرد بانکها

محمد حسین فتحه^{۱*}

احمد حسن پور^۲

(دریافت: ۱۴۰۱/۰۹/۰۶- پذیرش نهایی: ۱۴۰۱/۱۲/۲۸)

چکیده

هیات مدیره به عنوان یکی از مهمترین ابعاد موثر راهبری شرکتی، بدلیل دارا بودن مکانیسم کلیدی برای کاهش تعارض بین سهامداران و مدیران، به عنوان ابزاری جهت جلوگیری از تعارض منافع بین بانک و تنظیم کننده قوانین در نظر گرفته می شود. هدف مطالعه حاضر بررسی تاثیر ویژگی های کمیته حسابرسی بر عملکرد بانکها می باشد. جامعه آماری پژوهش، بانکهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بوده که در دوره زمانی ۷ ساله بین سالهای ۱۳۹۴ الی ۱۴۰۰ مورد بررسی قرار گرفتند. چهار متغیر وابسته در پژوهش حاضر جهت سنجش عملکرد بانک مورد استفاده قرار گرفت. نتایج حاصل از آزمون فرضیه های پژوهش نشان داد که بین تخصص مالی کمیته حسابرسی و بازده دارایی ها تاثیر مثبت و معنی داری وجود دارد اما استقلال، اندازه و نسبت حضور زنان در کمیته حسابرسی، تاثیر معنی داری بر بازده دارایی ها ندارد. نهایتا بیشترین تاثیر متغیرهای مستقل بر نسبت سود عملیاتی بانکها بوده است.

واژه های کلیدی: کمیته حسابرسی، عملکرد بانکها، راهبری شرکتی، تخصص مالی.

۱. استادیار گروه حسابداری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

*. نویسنده مسئول: Mh_fatkeh@pnu.ac.ir

۲. دانشجوی دکتری حسابداری گروه حسابداری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

مقدمه

رشد اقتصادی در هر کشوری به سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی وابسته است. وقوع تقلب‌های مالی، موجب کاهش سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی شده و مانع رشد اقتصادی جامعه می‌شود. از طرفی، پایه و اساس اتخاذ تصمیمات سرمایه‌گذاری، ارائه اطلاعات مالی مربوط و قابل اتکا است. اما برخی از بنگاه‌های اقتصادی به ظاهرسازی یا دستکاری داده‌های اطلاعاتی که تصویر مطلوبی از وضعیت مالی بنگاه اقتصادی گزارش نمی‌کند، می‌پردازند. بنابراین وجود کمیته‌ای مستقل در بنگاه‌های اقتصادی، همانند کمیته حسابرسی، به عنوان یکی از ارکان اصلی نظام راهبری شرکتی، برای کنترل مداوم چنین فعالیت‌هایی ضروری است (بنسال و شارما؛ ۲۰۱۶). راهبری شرکتی شفاف و بهینه، کلید سودآوری، رشد مطلوب و ثبات شرکتی محسوب می‌شود. به دلیل خاصیت رقابتی بودن دنیای تجارت در تمامی بخش‌ها، چه در سطح ملی و چه در سطح بین‌المللی، راهبری شرکتی از اهمیت خاصی برخوردار است. بهترین روش برای بهبود و پیشرفت حاکمیت هر نهادی، داشتن کمیته حسابرسی قوی است (ایروین؛ ۲۰۰۹). در برخی از کشورهای توسعه یافته، بسیاری از بنگاه‌های اقتصادی کمیته حسابرسی تشکیل داده‌اند تا نقش ناظر بر رویه‌ها و نحوه عمل حسابداری و گزارشگری مالی واحدهای اقتصادی را به عهده گیرد (ارباب سلیمانی و نفری، ۱۳۷۸).

کمیته حسابرسی به عنوان یکی از کمیته‌های فرعی هیات‌مدیره است، که از میان مدیران مستقل و غیرموظف با هدف افزایش منافع سهامداران و همچنین کاهش عدم تقارن اطلاعاتی تشکیل می‌شود. بازنگری ادبیات حسابداری و مالی نشان می‌دهد، علاوه بر اینکه کمیته حسابرسی یکی از اساسی‌ترین سازوکارهای راهبری شرکتی می‌باشد، بهترین گزینه نیز برای دستیابی به اهداف سازمانی از سوی ارکان نظارتی واحدهای تجاری است. به علاوه، کمیته حسابرسی یکی از عناصر اصلی تصمیم‌گیری در واحدهای تجاری است، که این امر افزون بر جلب اعتماد سهامداران، ممکن است ارزش بنگاه‌های اقتصادی و در نهایت ثروت سهامداران را افزایش دهد (کارامانو و وافیز؛ ۲۰۰۵). اما ایفای نقش کمیته حسابرسی به نحو مطلوب، مستلزم ترکیب مناسبی از ویژگی‌هایی است که اعضای این کمیته باید از آنها برخوردار باشند (آبرناتی و همکاران؛ ۲۰۱۴). بنابراین تنوع در ترکیب کمیته حسابرسی به لحاظ داشتن تجربه‌های مالی و غیر مالی متفاوت، منجر به افزایش کارایی این کمیته می‌شود (ابوت و همکاران؛ ۲۰۱۰). مرور ادبیات پژوهش نشان می‌دهد که ویژگی‌های کمیته حسابرسی موجب هدفمند نمودن پرداخت‌هایی مانند تقسیم سود، تسهیل کار حسابداری داخلی و حسابرسی مستقل، افزایش ارزش بنگاه‌های اقتصادی، بهبود کیفیت گزارشگری مالی، کاهش مدیریت سود، افزایش دقت و کاهش نوسان سود پیش‌بینی شده مدیریت، بهبود کیفیت افشاء و ... می‌شود. بنابراین شناخت ویژگی‌های کمیته حسابرسی از قبیل استقلال، اندازه، تخصص مالی-حسابداری، دوره تصدی اعضا و تعداد جلسات این کمیته، باعث می‌شود تا آرایه صورت‌های مالی به نحو مطلوب تری صورت گرفته و در نهایت منجر به بهبود عملکرد بنگاه‌های اقتصادی شود.

بخشی از بنگاه‌های اقتصادی فعال در بورس را بانک‌ها تشکیل می‌دهند، که معمولاً در داده‌های مورد بررسی در شرکت‌های بورسی به عنوان استثنا محسوب شده و از لیست داده‌های مربوط حذف می‌شوند. بانک‌ها به عنوان واسطه‌گر وجوه، همواره نقشی بی‌بدیل در اقتصاد هر کشور ایفاء نموده‌اند، لیکن ایفای این نقش، در کنار "حفظ منافع سپرده‌گذاران"، "حفظ اعتماد و اطمینان به بانک‌ها" از یک طرف و از طرف دیگر پیچیدگی روزافزون عملیات بانک‌ها و حساسیت آنها به بحران نقدینگی، شرایط پیچیده‌ای را در برقراری تعادل منافع میان همه ذینفعان یک بانک ایجاد کرده است. یکی از راهکارهای مناسب برای برقراری این تعادل، ارتقای راهبری شرکتی در بانک‌ها است. با عنایت به ضرورت بکارگیری

1. Bansal and Sharma
2. Irwin
3. Karamanou and Vafeas
4. Abernthy, j et al.
5. Abbott et al.

شیوه‌های موثر راهبری شرکتی به منظور جلب و حفظ اعتماد عمومی نسبت به نظام بانکی و با توجه به اینکه در سال‌های اخیر از یک سو پیشرفت‌های قابل ملاحظه‌ای در جهت استقرار نظام راهبری شرکتی، از طریق قانون‌گذاری، اقدامات نظارتی و نیز اقدامات داوطلبانه بانک‌ها صورت پذیرفته و از سوی دیگر، سپرده‌گذاران و دیگر ذینفعان بانک‌ها نیز آگاهی بیشتری در مورد ضرورت و اهمیت نظام راهبری شرکتی یافته و نسبت به پیگیری استقرار این نظام علاقه‌مند شده‌اند، لذا طبیعی است که استقرار یک نظام جامع و موثر راهبری شرکتی بتواند بر توسعه و نیز عملکرد کارای بازارهای مالی، تخصیص بهینه منابع، جلوگیری از مواجه شدن بانک‌ها با بحران نقدینگی و حتی ورشکستگی آن‌ها تاثیرگذار باشد (گزارش عملکرد کمیته حسابرسی، ۱۳۹۳).

در این راستا کمیته نظارتی بانکی بال اقدام به انتشار اسناد راهبری شرکتی برای بانک‌ها نموده است. آخرین سند منتشره رسمی این کمیته در اکتبر سال ۲۰۱۰ ابلاغ گردید. یکی از مهم‌ترین ساز و کارهای کنترلی که زمینه هدایت اثربخش و کارای سازمان‌ها را فراهم می‌آورد مجموعه تدابیری است که از آنها تحت عنوان کنترل‌های داخلی یاد می‌شود. در بیشتر موارد، شرکت‌ها سیاست‌های سازمانی ویژه‌ای برای پیشگیری از اعمال خلافکارانه طراحی و پیاده‌سازی می‌نمایند. اصول راهبری شرکتی توسعه یافته در سراسر جهان نشان می‌دهد که پیوند محکمی بین کنترل‌های داخلی، راهبری شرکت و تداوم فعالیت شرکت وجود دارد (گزارش عملکرد کمیته حسابرسی، ۱۳۹۳).

بانک‌ها نیز همانند شرکت‌ها با عدم تقارن اطلاعاتی به عنوان یک خطر اخلاقی مواجه هستند. سهامداران عمده به دنبال پذیرش ریسک بیش از حد بوده و با دنبال کردن سرمایه‌گذاری‌های پرریسک، ثروت را از سپرده‌گذاران دور می‌کنند. همچنین ممکن است با صدور وام‌های پرریسک (که می‌تواند منجر به سطح بالاتر وام‌های بد و همچنین بی‌ثباتی بانک‌ها شود)، علیه منافع دارندگان سپرده، با مدیران بانک تبانی کنند (بوید و اسمیت، ۱۹۹۹). بنابراین، به دلیل افزایش الزامات نظارتی در مورد ثبات بانک‌ها، هیات‌مدیره برای نظارت بر فعالیت‌های ریسک‌پذیر و حفظ ثبات بانک تحت فشار است. از آنجایی که هیات مدیره ممکن است از طریق کمیته حسابرسی خود بر فعالیت‌های ریسک‌پذیر بانک نظارت داشته باشند (سان و لیو، ۲۰۱۴). هیات مدیره به عنوان "رأس" حاکمیت شرکتی داخلی یک بانک (فاما و جنسن، ۱۹۸۳)، نقش مهمی در نظارت بر رفتار ریسکی بانک و حفظ ثبات بانک ایفا می‌کند. پس از بحران مالی ۲۰۰۸ و اصلاحات نظارتی بازل، هیات - مدیره بانک‌ها تحت فشار بوده تا در نظارت بر مدیریت ریسک شرکت کنند که معمولاً این نقش را از طریق کمیته حسابرسی ایفا می‌کنند (سان و لیو، ۲۰۱۴). بنابراین اثربخشی کمیته‌های حسابرسی می‌تواند اطلاعات با کیفیت بالا را برای بازار مالی با افزایش کیفیت گزارشگری مالی تضمین کنند (پوچتا مارتینز و دی فوئنتس، ۲۰۰۷). با توجه به تمامی مطالب بیان شده هدف این تحقیق پاسخ به این سوال است که آیا کمیته‌های حسابرسی در عملکرد بانک بانکی نقش موثر دارند یا خیر؟

پیشینه داخلی

صدیقی و ماهان نژاد (۱۴۰۰) در پژوهشی با محوریت رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و عملکرد شرکت با توجه به نقش مالکیت خانوادگی این گونه بیان داشتند که تنوع ساختار مالکیت و افزایش چشمگیر شرکت‌های دارای مالکیت خانوادگی در سال‌های اخیر، انجام پژوهش‌های متعدد در این خصوص را ضروری ساخته است، نمونه آماری پژوهش شامل ۳۲ شرکت خانوادگی و ۱۴۴ شرکت غیرخانوادگی است که برای دوره زمانی ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۷ از میان شرکت‌های پذیرفته شده

1. Boyd, J.H., Smith
2. Sun and Liu
3. Fama and Jensen
4. Pucheta-Martínez and Fuentes

در بورس اوراق بهادار تهران انتخاب شده‌اند. تجزیه و تحلیل اطلاعات و آزمون فرضیه‌ها با بهره‌مندی از الگوی رگرسیون چند متغیره و داده‌های ترکیبی انجام گرفته است. عملکرد شرکت‌ها بر اساس دو معیار بازده دارایی‌ها و ارزش افزوده بازار اندازه‌گیری می‌شود و منظور از ویژگی‌های کمیته حسابرسی نیز تخصص مالی اعضا و استقلال آن‌ها است. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ها حاکی از آن است که مالکیت خانوادگی، رابطه بین استقلال و تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی را با بازده دارایی‌ها تعدیل می‌کند. در حالیکه مالکیت خانوادگی بر رابطه بین استقلال و تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی با ارزش افزوده بازار تأثیرگذار نیست.

سعادت‌مند و علوی (۱۳۹۸) تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر هزینه سرمایه سهام عادی را در نمونه‌ای متشکل از ۹۷ شرکت در بازه زمانی ۱۳۹۱-۱۳۹۶ بررسی کردند. نتایج پژوهش نشان دادند اندازه کمیته حسابرسی تأثیر منفی معناداری بر هزینه سرمایه سهام دارد؛ اما تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی تأثیر معناداری بر هزینه سرمایه سهام ندارد. طالب نیا و رجب‌دردی (۱۳۹۷) تأثیر کمیته حسابرسی بر خطر سقوط قیمت سهام را بررسی کردند. نمونه آماری شامل ۷۶ شرکت بورسی در بازه ۱۳۹۱-۱۳۹۵ بود. نتایج نشان دادند متغیرهای مؤثر بر کیفیت کمیته حسابرسی در افزایش داوطلبانه اخلاق، تأثیر معناداری بر خطر سقوط قیمت سهام دارد.

کیان و فقیه (۱۳۹۷) تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی (شامل تخصص حسابداری و استقلال) بر ریسک شرکت را بررسی کردند. برای سنجش ریسک از نوسان‌پذیری بازده سهام استفاده شد. نتایج نشان دادند تخصص حسابداری و استقلال کمیته حسابرسی تأثیر مثبت معناداری بر نوسان‌پذیری بازده سهام دارد.

کرمی و همکاران (۱۳۹۷) رابطه بین تخصص مالی کمیته حسابرسی و مدیریت انتظارات را بررسی کردند. با استفاده از اطلاعات ۱۱۲ شرکت بورسی در بازه زمانی ۱۳۹۱-۱۳۹۵، نتایج آنها نشان دادند حضور اعضای متخصص در کمیته حسابرسی بر احتمال رخداد مدیریت انتظارات و ایجاد اختلاف سود نامنفی حاصل از آن تأثیر نمی‌گذارد، اما میزان مدیریت انتظارات کاهش می‌یابد.

فخاری و همکاران (۱۳۹۶) تأثیر تخصص مالی کمیته حسابرسی را بر محیط اطلاعاتی شرکت بررسی کردند. محیط اطلاعاتی با متغیرهای اندازه شرکت، مالکیت نهادی، فرصت‌های رشد، عمر شرکت، اطلاعات نامتقارن، خطای پیش‌بینی سود، دفعات گردش سهام، نوسان‌پذیری بازده سهام و نسبت نقدینگی آمیهدو به صورت شاخصی جامع اندازه‌گیری شد. نتایج حاصل از بررسی ۱۲۱ شرکت بورسی در بازه زمانی ۱۳۹۱-۱۳۹۴ نشان دادند بین تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی و محیط اطلاعاتی شرکت، رابطه مثبت معنادار وجود دارد.

حاجی‌ها و رجب‌دردی (۱۳۹۶) به بررسی تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر سطح نگهداری وجه نقد پرداختند. نتایج پژوهش آنان نشان داد بین تخصص اعضای کمیته حسابرسی و اندازه کمیته حسابرسی با سطح نگهداری وجه نقد شرکت رابطه مثبت و معناداری وجود داد.

جامعی و رستمیان (۱۳۹۵) در پژوهش خود با عنوان تأثیر تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی بر ویژگی‌های سود پیش‌بینی شده به این نتیجه رسیدند که تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی با صحت پیش‌بینی سود رابطه مثبت دارد. به بیان دیگر می‌توان گفت وجود اعضای با تخصص مالی در کمیته حسابرسی کیفیت گزارشگری مالی را افزایش می‌دهد و اطلاعات قابل اتکاتری در اختیار مدیریت قرار می‌دهد و پیش‌بینی سود با دقت بیشتری برآورد می‌شود.

رؤیایی و ابراهیمی (۱۳۹۴) در پژوهشی به بررسی ویژگی‌های کمیته حسابرسی با استفاده از عوامل استقلال، اندازه، تخصص و تعداد جلسات بر سطح افشای داوطلبانه اخلاق پرداخته و دریافتند که استقلال و تخصص اعضای کمیته حسابرسی بر افشای داوطلبانه اخلاق تأثیر می‌گذارد.

پیشینه خارجی

گوپتا (۲۰۲۰)، نشان داد که یافته‌های او با این نظر در ادبیات مطابقت دارد که دانش و تجربه اعضای AC کیفیت گزارش‌گری مالی را بهبود می‌بخشد، که در نهایت، همه موارد مشابه، عملکرد بانک را افزایش می‌دهد. رئیس AC باید به طور انحصاری بر وظایف فعلی خود تمرکز کند و از داشتن چندین سمت مدیریت خودداری کند. کارشناسان مالی بیشتری باید در AC منصوب شوند. نتایج حاکی از آن است که سیاست‌گذاران باید در مورد افزایش استقلال AC در بانک‌های بخش دولتی فکر کنند. علاوه بر این، این مطالعه شواهدی را ارائه می‌کند که نشان می‌دهد ویژگی‌های AC برای عملکرد بانک در هند مهم است و بینش‌های بهتری را ارائه می‌کند که به هیئت مدیره در ساختار AC به گونه‌ای کمک می‌کند که اثربخشی آن را افزایش داده و به عملکرد کلی کمک کند. این مطالعه محدودیت‌هایی نیز دارد. ممکن است برای بانک‌های خارجی فعال در هند اعمال نشود. ثانیاً، داده‌ها به صورت دستی جمع‌آوری می‌شوند و تنها به هشت سال از ۲۰۰۹-۲۰۱۰ تا ۲۰۱۷-۲۰۱۶ محدود می‌شوند و از این رو اثرات بلندمدت ویژگی‌های AC بر عملکرد بانک را نمی‌توان از طریق این داده‌ها مطالعه کرد. محققان آینده می‌توانند با بررسی داده‌های دوره‌های مختلف رکود مالی برای درک بهتر ویژگی‌های AC و زمانی که بیشترین اهمیت را دارند، بیشتر کاوش کنند. نتایج از دیدگاه موجود در ادبیات حمایت می‌کند که دانش و تجربه در مورد AC کیفیت گزارش‌گری مالی را بهبود می‌بخشد و به نوبه خود، همه چیز برابر، عملکرد شرکت را افزایش می‌دهد. این مطالعه تا حدی از نظریه وابستگی به منابع پشتیبانی می‌کند. در نهایت نتیجه می‌گیرد که ویژگی‌های AC نقش مهمی در عملکرد بانک ایفا می‌کند.

نگویان و دانگ^۱ (۲۰۲۰) در مقاله خود تحت عنوان ساختار کمیته حسابرسی و ثبات بانک، ارزیابی تجربی نظریه‌های مربوط به ثبات بانک، ساختار کمیته حسابرسی بانک‌ها و کیفیت نهادی ملی را انجام می‌دهند. نتایج اولیه بیان می‌کند که اثربخشی کمیته حسابرسی می‌تواند با افزایش عملکرد بانک و سطوح سرمایه، ثبات بانک را افزایش دهد. با این حال، این روابط به کیفیت نهادی در هر کشور و سطح ثبات هر بانک بستگی دارد. این مطالعه علاوه بر این به تنظیم‌کننده‌ها و همچنین سهامداران این مفهوم را ارائه می‌دهد که کمیته‌های حسابرسی نقش مهمی در نظارت بر ریسک بانک و حفظ ثبات بانک دارند. تنظیم‌کننده‌ها باید این نقش را هنگام طراحی مقررات بخش بانکی روشن کنند. آنها همچنین باید به بانک‌ها دستور دهند تا یک ساختار کمیته حسابرسی مناسب برای بهبود اثربخشی خود ایجاد کنند. دولت‌ها باید به ارتقای کیفیت سازمانی توجه بیشتری داشته باشند. این ممکن است به طور غیرمستقیم باعث شود که راهبری شرکتی بانک‌ها کارآمدتر عمل کند و به حفظ ثبات کمک کند.

چودری و همکاران (۲۰۲۰) نشان داد که تخصص مالی و نظارتی رئیس AC تأثیر مثبتی بر ROE, ROA و NPM دارد. تخصص مالی و تجربی رئیس AC به وی این امکان را می‌دهد که به دلیل داشتن دوره طولانی‌تری در شرکت و داشتن دانش و تجربه خاص شرکت، از رعایت استانداردهای گزارش‌گری مالی، حسابرسی مناسب و بهبود صحت گزارش‌گری مالی توسط AC اطمینان حاصل کند. غفران و اوسالیوان، (۲۰۱۳)؛ چیرو و گرگینا، (۲۰۱۹)، که ممکن است در نهایت عملکرد شرکت را افزایش دهد. اگر چه یافته‌ها متناقض هستند، اکثر مطالعات قبلی تأثیر مثبت تخصص مالی AC را بر عملکرد نشان داده‌اند. پیش‌بینی می‌شود که وجود کارشناسان مالی در AC نظارت را بهبود بخشد و هزینه‌های نمایندگی را طبق تئوری نمایندگی کاهش دهد که در نهایت عملکرد را بهبود می‌بخشد.

نور و همکاران (۲۰۱۸) رابطه بین استقلال کمیته حسابرسی و انتخاب حسابرس را با کارایی سرمایه‌گذاری در شرکت برتر بورس اوراق بهادار کشور مالزی انجام دادند. نتایج نشان دادند استقلال کمیته حسابرسی، تأثیری بر کارایی سرمایه‌گذاری ندارد؛ اما انتخاب حسابرس تأثیر مستقیمی بر کارایی سرمایه‌گذاری دارد.

آپوهامی^۱ (۲۰۱۸) تاثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر هزینه سرمایه سهام را در کشور استرالیا بررسی کرد. نتایج نشان دادند ویژگی‌های کمیته حسابرسی مانند اندازه کمیته، تعداد جلسات کمیته و استقلال کمیته حسابرسی، تاثیر معنادار و منفی بر نرخ هزینه سرمایه سهام دارند؛ اما تخصص مالی اعضای کمیته، تاثیر معناداری بر نرخ هزینه سرمایه سهام ندارد. بالاگویی^۲ (۲۰۱۷) رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی (شامل اندازه، استقلال، تخصص و تعداد جلسات کمیته حسابرسی) و محتوای ارزشی اطلاعات حسابداری (سود هر سهم و ارزش دفتری هر سهم) را در کشور سریلانکا بررسی کرد. نتایج نشان دادند ویژگی‌های کمیته حسابرسی شامل اندازه، تخصص و تعداد جلسات تاثیر معناداری بر ارزش دفتری هر سهم دارند. همچنین تخصص مالی کمیته تاثیر معناداری بر محتوای ارزشی سود هر سهم دارد. خمابخم و نکیری^۳ (۲۰۱۵) تاثیر ویژگی‌های راهبردی شرکتی و کمیته حسابرسی را بر هزینه سرمایه بررسی کردند. نتایج نشان دادند اندازه کمیته حسابرسی تاثیر منفی معناداری بر هزینه سرمایه سهام دارد. همچنین دوگانگی وظیفه مدیرعامل، تاثیر مثبت معناداری بر هزینه سرمایه سهام دارد.

آپیا و آمون^۴ (۲۰۱۷) تاثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی را بر ورشکستگی شرکت در کشور انگلستان و در بازه زمانی ۱۹۴۴-۲۰۱۱ و در نمونه‌ای متشکل از ۹۸ شرکت ورشکسته و ۲۶۸ شرکت سالم بررسی کردند. نتایج نشان دادند ورشکستگی شرکت رابطه منفی معناداری با تعداد جلسات و استقلال کمیته حسابرسی دارد؛ اما استقرار و اندازه کمیته حسابرسی تاثیری بر ورشکستگی شرکت ندارد.

فرضیه‌های پژوهش

- فرضیه اول: بین اندازه کمیته حسابرسی و عملکرد بانک رابطه مثبت وجود دارد.
- فرضیه دوم: بین استقلال کمیته حسابرسی و عملکرد بانک رابطه مثبت وجود دارد.
- فرضیه سوم: بین تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی و عملکرد بانک رابطه مثبت وجود دارد.
- فرضیه چهارم: بین حضور مدیران زن در کمیته حسابرسی و عملکرد بانک رابطه مثبت وجود دارد.
- فرضیه پنجم: بین اندازه حسابرسی و عملکرد بانک رابطه مثبت وجود دارد.

روش‌شناسی پژوهش

روش مورد نظر برای انجام این پژوهش کاربردی بوده و با توجه به ماهیت موضوع، توصیفی از نوع همبستگی و پس رویدادی می‌باشد. در این نوع پژوهش، هدف بررسی روابط موجود بین متغیرهاست و داده‌ها از محیطی که به گونه‌ای طبیعی وجود داشته‌اند و یا وقایع گذشته که بدون دخالت مستقیم پژوهشگر رخ داده است جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل می‌شوند. در این پژوهش، پس از جمع‌آوری عوامل مؤثر بر اثربخشی کمیته حسابرسی و دسته‌بندی آنها به شناسایی و اولویت‌بندی این عوامل پرداخته شد تا در نهایت، مدلی علی، که بیانگر روابط بین عوامل و میزان تأثیر و اثر آنها بر یکدیگر است، ارائه گردد. در نهایت، این پژوهش به این سؤال پاسخ خواهد داد که آیا کمیته‌های حسابرسی در حفظ ثبات بانک نقش مؤثر دارند یا خیر.

1. Apohami
2. Balagobei
3. Nakiri
4. Appiah and Amon

مسئله تعیین مناسب ترین تعداد نمونه به موضوع هزینه و منفعت بستگی دارد. بهتر است تا آنجا که امکانات اجازه می دهد بزرگترین نمونه انتخاب شود. با بزرگ تر شدن نمونه، نتیجه تحقیق تصویر بهتری از جامعه را ارائه می کند. از نظر آماری معنی دارتر می شود. در پژوهش حاضر از برخی محدودیت های اعمال شده ما بین سال های ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۰ برای نمونه استفاده و بانک های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به عنوان جامعه آماری پژوهش انتخاب و نمونه آماری بانک هایی که از بورس خارج نشده و اطلاعات متغیرها در آن ها افشا شده باشد به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شده اند. نهایتاً تعداد ۱۱ بانک به عنوان نمونه پژوهش در دوره ۷ ساله انتخاب که مجموع (۷۷) سال - بانک می باشد.

مدل های رگرسیونی جامع پژوهش

در پژوهش حاضر با توجه به حضور چهار متغیر وابسته، چهار مدل جامع جهت سنجش آزمون فرضیات ارائه شده است.

مدل ۱:

$$ROA_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{Committee size}_{it} + \beta_2 \text{Committee ind}_{it} + \beta_3 \text{Committee Finexp}_{it} + \beta_4 \text{Committee Female}_{it} + \beta_5 \text{Audit size}_{it} + \beta_6 \text{FS}_{it} + \beta_7 \text{FAGE}_{it} + \beta_8 \text{Deposited Ratio}_{it} + \beta_9 \text{LEV}_{it} + \beta_{10} \text{Inflation}_{it} + \varepsilon_{it}$$

مدل ۲:

$$ROE_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{Committee size}_{it} + \beta_2 \text{Committee ind}_{it} + \beta_3 \text{Committee Finexp}_{it} + \beta_4 \text{Committee Female}_{it} + \beta_5 \text{Audit size}_{it} + \beta_6 \text{FS}_{it} + \beta_7 \text{FAGE}_{it} + \beta_8 \text{Deposited Ratio}_{it} + \beta_9 \text{LEV}_{it} + \beta_{10} \text{Inflation}_{it} + \varepsilon_{it}$$

مدل ۳:

$$PPR_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{Committee size}_{it} + \beta_2 \text{Committee ind}_{it} + \beta_3 \text{Committee Finexp}_{it} + \beta_4 \text{Committee Female}_{it} + \beta_5 \text{Audit size}_{it} + \beta_6 \text{FS}_{it} + \beta_7 \text{FAGE}_{it} + \beta_8 \text{Deposited Ratio}_{it} + \beta_9 \text{LEV}_{it} + \beta_{10} \text{Inflation}_{it} + \varepsilon_{it}$$

مدل ۴:

$$NPLR_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{Committee size}_{it} + \beta_2 \text{Committee ind}_{it} + \beta_3 \text{Committee Finexp}_{it} + \beta_4 \text{Committee Female}_{it} + \beta_5 \text{Audit size}_{it} + \beta_6 \text{FS}_{it} + \beta_7 \text{FAGE}_{it} + \beta_8 \text{Deposited Ratio}_{it} + \beta_9 \text{LEV}_{it} + \beta_{10} \text{Inflation}_{it} + \varepsilon_{it}$$

تعریف عملیاتی متغیرهای پژوهش

متغیر وابسته پژوهش عملکرد بانک می باشد که برای سنجش عملکرد بانک ها به تبعیت از پژوهش گوپتا و مهاکود (۲۰۲۰)، از چهار شاخص بازده دارایی، بازده سرمایه، نسبت سود عملیاتی و نسبت مطالبات معوق استفاده می شود. متغیر مستقل ما ویژگی های کمیته حسابرسی که شامل اندازه کمیته حسابرسی، استقلال کمیته حسابرسی، تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی، نسبت حضور مدیران زن در کمیته حسابرسی و اندازه حسابرس می باشد و متغیرهای کنترلی شامل اندازه بانک، عمر بانک، نسبت سپرده به دارایی، اهرم مالی و نوسان نرخ تورم می باشد که همه موارد در نگاره زیر توضیح داده می شود.

متغیر	نحوه اندازه‌گیری
بازده دارایی	ROA ^۱ نسبت سود خالص به کل دارایی‌ها محاسبه می‌شود. (لیانگ و همکاران، ۲۰۱۳)
بازده سرمایه	ROE ^۲ نسبت سود خالص به ارزش سهام در اختیار سهامداران. (لیانگ و همکاران، ۲۰۱۳)
نسبت سود عملیاتی	PPR سود عملیاتی منهای هزینه عملیاتی تقسیم بر کل دارایی‌ها. (لیانگ و همکاران، ۲۰۱۳)
نسبت مطالبات معوق	NPLR مطالبات معوق و دریافت نشده تقسیم بر کل تسهیلات اعطایی بانک. (لیانگ و همکاران، ۲۰۱۳) (کریم زاده و گرجی زاده، ۱۳۹۴)
اندازه کمیته حسابرسی	Committee size عبارت از تعداد اعضای کمیته حسابرسی است. (گوپتا و مهاکود، ۲۰۲۰)
استقلال کمیته حسابرسی	Committee ind نسبت اعضای غیر موظف به کل اعضای کمیته حسابرسی. (گوپتا و مهاکود، ۲۰۲۰)
تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی	Committee Finexp نسبت اعضای دارای مدارک تحصیلی در حوزه مالی، حسابداری و حسابرسی به کل اعضای کمیته حسابرسی. (گوپتا و مهاکود، ۲۰۲۰)
نسبت حضور مدیران زن در کمیته حسابرسی	Committee Female نسبت زنان در کمیته حسابرسی به کل اعضای کمیته حسابرسی. (القاتامین، ۲۰۱۸)
اندازه حسابرس	Audit size متغیری دو ارزشی (۱ و ۰) که اگر حسابرسی بانک را سازمان حسابرسی بر عهده داشته باشد عدد (۱) و در غیر این صورت عدد (۰) تعلق خواهد گرفت. (الدامن و همکاران، ۲۰۱۲)
اندازه بانک	FS به عنوان لگاریتم طبیعی کل دارایی‌ها محاسبه می‌شود (بهگات و بلک، ۲۰۰۸).
عمر بانک	FAGE لگاریتم طبیعی تاریخ تاسیس بانک. (افزا و نذیر، ۲۰۱۴)
نسبت سپرده به دارایی	Deposited Ratio کل سپرده‌ها تقسیم بر کل دارایی بانک‌ها. (گوپتا و مهاکود، ۲۰۲۰)
اهرم مالی	LEV نسبت کل بدهی به کل دارایی‌ها. (گوپتا و مهاکود، ۲۰۲۰)
نوسان نرخ تورم	Inflation انحراف معیار سه دوره گذشته نرخ تورم اعلام شده هر سال توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

یافته‌های پژوهش

آماره توصیفی متغیرهای پژوهش:

به منظور بررسی مشخصات عمومی متغیرها و تجزیه و تحلیل دقیق آن‌ها، آشنایی با آمار توصیفی مربوط به متغیرها لازم است. نگاره ۱، آمار توصیفی داده‌های مربوط به متغیرهای مورد استفاده در تحقیق را نشان می‌دهد. آمار توصیفی ارائه شده مربوط به ۱۱ بانک نمونه در بازه زمانی ۷ ساله (۱۳۹۴-۱۴۰۰) یا (۷۷ سال-بانک) است.

نگاره ۱، آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	نماد	میانگین	بیشترین	کمترین	انحراف معیار	چولگی	کشنیدگی
بازده دارایی‌ها	ROA	۰,۰۰۷	۰,۰۴۶	-۰,۰۲	۰,۰۱۷	۰/۳۰	۲/۶۰
بازدهی سرمایه	ROE	۰/۰۸۲	۰/۳۳	۰/۰۰۱	۰,۰۸۶	۱/۰۹	۳/۸۸
نسبت سود عملیاتی	PPR	-۰/۰۲۳	۰,۰۴۹	-۰,۵۳	۰,۱۲	-۳,۲۷	۱۲/۵۱
نسبت مطالبات معوق	NPLR	۰,۰۸۸	۰,۱۷	۰,۰۱۸	۰,۰۴۸	۰,۵۶	۲,۶
اهرم مالی	LEV	-۰/۹۴	۱,۰۵	۰,۷۶	۰,۰۵۰	-۰/۰۱۵	۴/۴۹
نوسانات نرخ تورم	Inflation	۱۱/۳۷	۱۵/۷۹	۸/۲۰	۲/۷۲	۰/۳۵	۱/۶۱
عمر بانک	FAge	۳,۰۴	۴,۲۳	۱,۰۹	۰,۶۶	-۰,۳۴	۳,۱۶
نسبت سپرده به دارایی	Deposited Ratio	۰,۷۰	۰,۹۰	۰,۱۱	۰,۲۲	-۱,۷۳	۴,۸۴
اندازه بانک	FS	۲,۰۱۸	۲۱,۹۴	۱۸,۰۲	۱,۲۳	-۰,۰۴	۱,۶۷
اندازه کمیته حسابرسی	Committee size	۴,۳۷	۹,۰۰	۳,۰۰	۱,۴۵	۱/۴۵	۵/۸۶
استقلال کمیته حسابرسی	Committee ind	۰,۷۰	۱,۰۰	۰,۰۰	۰,۲۶	-۰,۹۵	۳,۸۵

1. Return on asset
2. Return on equity
3. Bhagat and Black

۲,۱۵	۰,۱۷	۰,۲۰	۰,۱۱	۱,۰۰	۰,۴۷	Committee Finexp	تخصیص مالی کمیته حسابرسی
۳۵,۵۲	۵,۸۷	۰,۰۵۴	۰,۰۰	۰,۳۳	۰,۰۰۸	Committee Female	نسبت زنان در کمیته حسابرسی
۱,۰۳	۰,۱۸	۰,۵۰	۰,۰۰	۱,۰۰	۰,۴۵	Audit size	اندازه حسابرس

منبع: یافته‌های پژوهش

اصلی‌ترین شاخص مرکزی، میانگین است که نشان‌دهنده نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع است و شاخص خوبی برای نشان دادن مرکزیت داده‌هاست. برای مثال مقدار میانگین برای متغیر اهرم مالی برابر با (۰,۹۴) صدم می‌باشد که نشان می‌دهد بیشتر داده‌ها حول این نقطه تمرکز یافته‌اند. به‌طور کلی پارامترهای پراکندگی، معیاری برای تعیین میزان پراکندگی از یکدیگر یا میزان پراکندگی آن‌ها نسبت به میانگین است. از مهم‌ترین پارامترهای پراکندگی، انحراف معیار است. مقدار این پارامتر برای نوسانات نرخ تورم برابر ۲,۷۲ می‌باشد و بازده دارایی‌ها ۰,۰۱۷ می‌باشد که نشان می‌دهد این دو متغیر به ترتیب دارای بیشترین و کمترین انحراف معیار هستند. کمینه و بیشینه نیز کمترین و بیشترین را در هر متغیر نشان می‌دهد.

آزمون اف لیمر (چاو) و هاسمن

نگاره ۲ نتایج آزمون اف لیمر (چاو) و هاسمن

مدل (آزمون)	آماره آزمون	سطح معنی‌داری	نتیجه آزمون
مدل اول (چاو)	۱,۶۵	۰,۱۱	پذیرش الگوی داده‌های مشترک (تلفیقی)
مدل دوم (چاو)	۱,۳۹	۰,۲۰	پذیرش الگوی داده‌های مشترک (تلفیقی)
مدل سوم (چاو)	۱,۸۷	۰,۰۶۸	پذیرش الگوی داده‌های مشترک (تلفیقی)
مدل چهارم (چاو)	۲,۳۵	۰,۰۲۱	پذیرش الگوی داده‌های تابلویی
مدل چهارم (هاسمن)	۲۳,۵۰	۰,۰۰۹	اثرات ثابت عرض از مبدا

منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به نتایج بدست آمده در نگاره ۲، مشاهده می‌شود که سطح معناداری آزمون چاو برای مدل‌های اول و دوم و سوم پژوهش بیشتر از ۵ درصد بوده و بیانگر پذیرش الگوی داده‌های مشترک (تلفیقی) می‌باشد. اما مدل چهارم پژوهش با معناداری کمتر از ۵ درصد در آزمون چاو نشان‌دهنده داده‌های تابلویی است و نهایتاً با آزمون هاسمن مشخص شد که با سطح معناداری زیر ۵ درصد تایید داده‌های با اثرات ثابت عرض از مبدا است.

نتیجه آزمون فرضیه‌های پژوهش

نتیجه آزمون فرضیه‌های پژوهش با متغیر وابسته (ROA)

نگاره ۳، نتیجه آزمون فرضیه‌های پژوهش با متغیر وابسته (ROA)

$$ROA_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{Committee size}_{it} + \beta_2 \text{Committee ind}_{it} + \beta_3 \text{Committee Finexp}_{it} + \beta_4 \text{Committee Female}_{it} + \beta_5 \text{Audit size}_{it} + \beta_6 \text{FS}_{it} + \beta_7 \text{FAGE}_{it} + \beta_8 \text{Deposited Ratio}_{it} + \beta_9 \text{LEV}_{it} + \beta_{10} \text{Inflation}_{it} + \varepsilon_{it}$$

متغیر وابسته: عملکرد بانک (ROA)

متغیرها	نماد	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	معناداری	VIF
اندازه کمیته حسابرسی	Committee size	۰,۰۰۰۲	۰,۰۰۰۲	۰,۹۲	۰,۳۵	۲,۲۲
استقلال کمیته حسابرسی	Committee ind	-۰,۰۰۶	۰,۰۰۴	-۱,۵۲	۰,۱۳	۲,۱۴
تخصص مالی کمیته حسابرسی	Committee Finexp	۰,۰۱۳	۰,۰۰۴	۳,۳۷	۰,۰۰۱	۱,۵۴
نسبت زنان در کمیته حسابرسی	Committee Female	-۰,۰۰۸	۰,۰۱۷	-۰,۴۷	۰,۶۳	۱,۲۰
اندازه حسابرس	Audit size	-۰,۰۰۰۳	۰,۰۰۱	-۰,۲۴	۰,۸۰	۴,۹۶
اندازه بانک	FS	۰,۰۰۱	۰,۰۰۱	۱,۶۷	۰,۰۹۹	۲,۶۳
عمر بانک	FAGE	-۰,۰۱۰	۰,۰۰۱	-۵,۴۲	۰,۰۰۰	۳,۸۲
نسبت سپرده به دارایی	Deposited Ratio	۰,۰۰۴	۰,۰۰۳	۱,۲۶	۰,۲۱	۱,۱۳
اهرم مالی	LEV	-۰,۲۵	۰,۰۲۸	-۹,۰۹	۰,۰۰۰	۱,۴۳
نوسان نرخ تورم	Inflation	۰,۰۰۱	۰,۰۰۰۴	۲,۵۷	۰,۰۱۲	۱,۲۸
عرض از مبدأ		۰,۲۲	۰,۰۲۹	۷,۵۶	۰,۰۰۰	-
ضریب تعیین				۰,۷۷		
دوربین واتسون				۱,۷۸		
آماره F				۲۲,۸۳		
سطح معناداری				۰,۰۰۰		

منبع: یافته‌های پژوهش

نتایج نگاره ۳، هر پنج فرضیه پژوهش را با متغیر وابسته (ROA) نشان می‌دهد که معیار تخصص مالی کمیته حسابرسی بیشترین تاثیر مثبت و معنی‌داری را بر معیار بازده دارایی‌ها دارد. در واقع زمانی که کمیته حسابرسی که در واقع نقش نظارتی و از ارکان اصلی حاکمیت شرکتی می‌باشد، متشکل از مدیرانی باشد که در حیطه مالی و حسابرسی تخصص داشته باشند به طور حتم عملکرد مالی بانک ارتقا خواهد داشت، زیرا متخصصین در این حیطه ناظر بر عملکرد مالی و نحوه ورود و خروج وجوه نقد و حداکثر کردن بازدهی بانک می‌باشند. معیارهای اندازه کمیته حسابرسی، استقلال کمیته حسابرسی، نسبت زنان در کمیته حسابرسی و اندازه حسابرس تاثیر معنی‌داری بر عنصر بازده دارایی‌ها به عنوان عملکرد شرکت ندارند.

نتیجه آزمون فرضیه‌های پژوهش با متغیر وابسته (ROE)

نگاره ۴، نتیجه آزمون فرضیه‌های پژوهش با متغیر وابسته (ROE)

متغیر وابسته: عملکرد بانک (ROE)						
$ROE_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{Committee size}_{it} + \beta_2 \text{Committee ind}_{it} + \beta_3 \text{Committee Finexp}_{it} + \beta_4 \text{Committee Female}_{it} + \beta_5 \text{Audit size}_{it} + \beta_6 \text{FS}_{it} + \beta_7 \text{FAGE}_{it} + \beta_8 \text{Deposited Ratio}_{it} + \beta_9 \text{LEV}_{it} + \beta_{10} \text{Inflation}_{it} + \varepsilon_{it}$						
VIF	معناداری	آماره t	خطای استاندارد	ضرایب	نماد	متغیرها
۲,۲۲	۰,۳۶	۰,۹۰	۰,۰۰۱	۰,۰۰۱	Committee size	اندازه کمیته حسابرسی
۲,۱۴	۰,۶۸	-۰,۴۰	۰,۰۳۷	-۰,۰۱۵	Committee ind	استقلال کمیته حسابرسی
۱,۵۴	۰,۸۱	۰,۲۳	۰,۰۳۹	۰,۰۰۹	Committee Finexp	تخصص مالی کمیته حسابرسی
۱,۲۰	۰,۹۵	-۰,۰۵۱	۰,۱۷	-۰,۰۰۹	Committee Female	نسبت زنان در کمیته حسابرسی
۴,۹۶	۰,۸۰	-۰,۲۵	۰,۰۱۵	-۰,۰۰۳	Audit size	اندازه حسابرس
۲,۶۳	۰,۰۳۷	۲,۱۲	۰,۱۰۰	۰,۰۲۱	FS	اندازه بانک
۳,۸۲	۰,۰۷۴	-۱,۸۱	۰,۰۱۸	-۰,۰۳۳	FAGE	عمر بانک
۱,۱۳	۰,۴۷	۰,۷۲	۰,۰۴۰	۰,۰۲۹	Deposited Ratio	نسبت سپرده به دارایی
۱,۴۳	۰,۰۰۸	-۲,۷۱	۰,۰۲۱	-۰,۰۵۷	LEV	اهرم مالی
۱,۲۸	۰,۳۴	-۰,۹۶	۰,۰۰۴	-۰,۰۰۳	Inflation	نوسان نرخ تورم
-	۰,۲۴	۱,۱۸	۰,۲۷	۰,۳۲		عرض از مبدأ
		۰/۲۳				ضریب تعیین
		۲/۰۷				دوربین واتسون
		۲/۰۴				آماره F
		۰,۰۰۰۰				سطح معناداری

منبع: یافته‌های پژوهش

نتایج نگاره ۴، هر پنج فرضیه پژوهش را با متغیر وابسته (ROE) نشان می‌دهد که معیارهای اندازه کمیته حسابرسی، استقلال کمیته حسابرسی، تخصص مالی کمیته حسابرسی، نسبت زنان در کمیته حسابرسی و اندازه حسابرس تاثیر معنی‌داری بر عنصر بازده سرمایه ندارند. در واقع بهتر است بدین گونه عنوان گردد زمانی که سرمایه‌گذاران تصمیم به سرمایه‌گذاری در یک بخش اقتصادی مانند بانک‌ها می‌کنند مطمئناً از بازدهی این سرمایه‌گذاری و ریسک‌های پیش روی آن مطلع می‌باشند و از آنجایی که در نهادهای واسطه‌ای خود مالکان نظارت شدید بر کار مدیران و عملکرد این ارگان‌ها دارند می‌توان گفت که نقش آن‌ها بر عامل کسب بازدهی از سرمایه‌گذاری به عنوان مالک پررنگ‌تر از کمیته حسابرسی می‌باشد. بنابراین کمیته حسابرسی تاثیری بر عامل بازدهی سرمایه به عنوان عملکرد مالی بانک‌ها ندارد.

نتیجه آزمون فرضیه‌های پژوهش با متغیر وابسته (PPR)

نگاره ۵، نتیجه آزمون فرضیه‌های پژوهش با متغیر وابسته (PPR)

$PPR_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{Committee size}_{it} + \beta_2 \text{Committee ind}_{it} + \beta_3 \text{Committee Finexp}_{it} + \beta_4 \text{Committee Female}_{it} + \beta_5 \text{Audit size}_{it} + \beta_6 \text{FS}_{it} + \beta_7 \text{FAGE}_{it} + \beta_8 \text{Deposited Ratio}_{it} + \beta_9 \text{LEV}_{it} + \beta_{10} \text{Inflation}_{it} + \varepsilon_{it}$						
متغیر وابسته: عملکرد بانک (PPR)						
VIF	معناداری	آماره t	خطای استاندارد	ضرایب	نماد	متغیرها
۲,۲۲	۰,۰۲۶	۲,۲۷	۰,۰۰۰۷	۰,۰۰۱	Committee size	اندازه کمیته حسابرسی
۲,۱۴	۰,۰۰۰۲	۳,۹۲	۰,۰۱۶	۰,۰۶۴	Committee ind	استقلال کمیته حسابرسی
۱,۵۴	۰,۸۳	۰,۲۱	۰,۰۱۶	۰,۰۰۳	Committee Finexp	تخصص مالی کمیته حسابرسی
۱,۲۰	۰,۷۰	-۰,۳۸	۰,۰۸۵	-۰,۰۳۲	Committee Female	نسبت زنان در کمیته حسابرسی
۴,۹۶	۰,۰۰۰۱	۴,۰۸	۰,۰۰۶	۰,۰۲۳	Audit size	اندازه حسابرس
۲,۶۳	۰,۰۰۵	۲,۹۰	۰,۰۰۳	۰,۰۱۰	FS	اندازه بانک
۳,۸۲	۰,۸۸	-۰,۱۴	۰,۰۰۷	-۰,۰۰۱	FAGE	عمر بانک
۱,۱۳	۰,۴۱	-۰,۸۱	۰,۰۱۲	-۰,۰۱۰	Deposited Ratio	نسبت سپرده به دارایی
۱,۴۳	۰,۰۰۰۰	-۸,۷۸	۰,۱۴	-۱,۲۷	LEV	اهرم مالی
۱,۲۸	۰,۴۴	۰,۷۷	۰,۰۰۱	۰,۰۰۱	Inflation	نوسان نرخ تورم
-	۰,۰۰۰۰	۶,۸۱	۰,۱۴	۱,۰۲	عرض از مبدأ	
				۰,۵۴	ضریب تعیین	
				۱,۶۷	دوربین واتسون	
				۷,۹۲	آماره F	
				۰,۰۰۰۰	سطح معناداری	

منبع: یافته‌های پژوهش

نتایج نگاره ۵، هر پنج فرضیه پژوهش را با متغیر وابسته (PPR) نشان می‌دهد که معیارهای اندازه کمیته حسابرسی، استقلال کمیته حسابرسی و اندازه حسابرس تاثیر مثبت و معنی‌داری بیشتری بر عنصر نسبت سود عملیاتی دارند و نسبت زنان در کمیته حسابرسی و تخصص مالی اعضا در این زمینه تاثیر معنی‌داری بر معیار نسبت سود عملیاتی ندارد و در واقع تنها نسبت حضور مدیران زن ارتباطی با این نسبت مالی ندارد و این امکان از این بابت می‌باشد که در واقع سود عملیاتی میزان سوددهی و بهره‌وری کامل یک ارگان را به نمایش می‌گذارد و از همین رو کمیته حسابرسی به عنوان یک ناظر با استقلال اعضا و با تعداد نفرات بیشتر می‌تواند تاثیر بالقوه بر بهره‌وری کلی بانک داشته باشد. ضمن این که اندازه حسابرس نیز با رسیدگی‌های متخصصانه‌تر مطمئناً در ارتقای کیفیت بانک‌ها مثر فایده می‌باشند.

نتیجه آزمون فرضیه های پژوهش با متغیر وابسته (NPLR)

نگاره ۶، نتیجه آزمون فرضیه های پژوهش با متغیر وابسته (NPLR)

$NPLR_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{Committee size}_{it} + \beta_2 \text{Committee ind}_{it} + \beta_3 \text{Committee Finexp}_{it} + \beta_4 \text{Committee Female}_{it} + \beta_5 \text{Audit size}_{it} + \beta_6 \text{FS}_{it} + \beta_7 \text{FAGE}_{it} + \beta_8 \text{Deposited Ratio}_{it} + \beta_9 \text{LEV}_{it} + \beta_{10} \text{Inflation}_{it} + \varepsilon_{it}$						
متغیر وابسته: عملکرد بانک (NPLR)						
VIF	معناداری	آماره t	خطای استاندارد	ضرایب	نماد	متغیرها
۲,۲۲	۰,۳۲	-۰,۹۹	۰,۰۰۱	-۰,۰۰۱	Committee size	اندازه کمیته حسابرسی
۲,۱۴	۰,۰۴۷	-۲,۰۳	۰,۰۲۵	-۰,۰۵۱	Committee ind	استقلال کمیته حسابرسی
۱,۵۴	۰,۰۰۹	-۲,۶۹	۰,۰۲۳	-۰,۰۶۲	Committee Finexp	تخصص مالی کمیته حسابرسی
۱,۳۰	۰,۶۴	-۰,۴۶	۰,۱۱	-۰,۰۵۳	Committee Female	نسبت زنان در کمیته حسابرسی
۴,۹۶	۰,۶۰	-۰,۵۱	۰,۰۲۲	-۰,۰۱۱	Audit size	اندازه حسابرس
۲,۶۳	۰,۰۰۲	-۳,۲۱	۰,۰۰۹	-۰,۰۲۹	FS	اندازه بانک
۳,۸۲	۰,۰۰۳	۳,۰۴	۰,۰۵۳	۰,۱۶	FAGE	عمر بانک
۱,۱۳	۰,۲۵	-۱,۱۳	۰,۰۲۴	-۰,۰۲۷	Deposited Ratio	نسبت سپرده به دارایی
۱,۴۳	۰,۵۸	۰,۵۵	۰,۱۸	۰,۱۰	LEV	اهرم مالی
۱,۲۸	۰,۰۷۰	-۱,۸۴	۰,۰۰۲	-۰,۰۰۴	Inflation	نوسان نرخ تورم
-	۰,۷۲	۰,۳۵	۰,۲۶	۰,۰۹۴	عرض از مبدأ	
				۰,۶۳	ضریب تعیین	
				۱,۶۸	دوربین واتسون	
				۴,۸۰۵	آماره F	
				۰,۰۰۰	سطح معناداری	

منبع: یافته های پژوهش

نتایج نگاره ۶، هر پنج فرضیه پژوهش را با متغیر وابسته (NPLR) نشان می دهد که معیارهای استقلال کمیته حسابرسی و تخصص مالی اعضای کمیته تاثیر معکوس بر نسبت مطالبات معوق بانکها دارند. در واقع زمانی که استقلال کمیته و تخصص مالی اعضا افزایش یابد نسبت مطالبات معوق بانکها کاهش خواهد یافت. بنابراین زمانی که کمیته حسابرسی از استقلال کافی و با حداکثر تعداد مدیران غیرموظف ناظر بر گردش مالی و عملیاتی بانک باشد مطمئناً از ابتدا با برنامه های جامع از عواملی که باعث این امر می شود که مطالبات بانکها سوخت شود ممانعت به عمل خواهد آورد ضمن این که در این بین نقش حسابرسان بزرگ در شفافیت در صورت های مالی و روشن شدن کامل عامل دریافت نشدن مطالبات می باشد که همین امر بانکها را وادار می سازد که از ابتدا گردش حسابها و واگذاری اعتبارات را با حساسیت و نظارت و گرفتن وثیقه های معتبر دنبال نمایند. در این مدل معیارهای اندازه کمیته حسابرسی و نسبت زنان در کمیته حسابرسی تاثیر معنی داری بر معیار نسبت مطالبات معوق ندارند.

بحث و نتیجه گیری

بانکها در نظام اقتصادی نقش مهم و کلیدی بر عهده دارند. از طرفی کیفیت حاکمیت اثر مستقیمی بر تحقق اهداف نظام بانکی دارا می باشد. یکی از ارکان کیفیت راهبری شرکتی، استقرار کمیته حسابرسی و اثربخش بودن عملکرد آن است. برای دستیابی به مفاهیم مهم و اساسی راهبری شرکتی، وجود رکنی جهت ایجاد ارتباط بین اعضاء گروه های حاکم ایجاد کمیته ای تحت عنوان کمیته حسابرسی پیشنهاد گردیده است؛ این تحقیق برای قانون گذاران، تدوین کنندگان مقررات،

سرمایه‌گذاران و سایر ذینفعان دارای اهمیت زیادی است. عدم توجه به ویژگی‌های کمیته حسابرسی در بانک‌ها می‌تواند ضررهای غیر قابل جبرانی را برای ذینفعان فوق‌الذکر ایجاد نماید.

این تحقیق به دنبال شناسایی عوامل موثر بر استقرار کمیته‌ی حسابرسی اثربخش به منظور ارتقاء سطح راهبری شرکتی در بانک‌ها و شناسایی روابط درونی بین این عوامل و تعیین تاثیر و تاثیر این عوامل بوده است. با بررسی مطالب و اهداف ذکر شده و بررسی ادبیات موجود نشان داده شد که در تحقیقات مرتبط با موضوع این پژوهش تاکنون تحقیق جامع و یکپارچه‌ای در زمینه شناسایی و بررسی روابط درونی بین عوامل موثر بر استقرار کمیته‌ی حسابرسی اثربخش به منظور ارتقاء سطح راهبری شرکتی در بانک‌ها تدوین نشده و در این راستا داده‌های مورد نیاز پژوهش حاضر با استفاده از صورت‌های مالی موجود در سایت‌های مدیریت تحقیق، توسعه و مطالعات اسلامی وابسته به سازمان بورس و اوراق بهادار و شبکه کدال، سیستم‌های جامع اطلاع رسانی ناشران، مرکز پردازش اطلاعات مالی ایران و لوح‌های فشرده سازمان بورس و اوراق بهادار به صورت دستی استخراج می‌شود که به نظر می‌رسد نسبت به سایر منابع موجود از اعتبار بیشتری برخوردار است. همچنین سایر اطلاعات مورد نیاز مربوط به صورت‌های مالی شرکت‌ها، در بانک اطلاعاتی بورس اوراق بهادار. از نرم افزار ره‌آورد نوین که به صورت فایل‌های Pdf و Excel است گردآوری شده است.

در این ارتباط، تعداد پنج معیار اصلی به شرح: اندازه کمیته حسابرسی، استقلال کمیته حسابرسی، تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی، نسبت حضور مدیران زن در کمیته حسابرسی و اندازه حسابرس شناسایی گردید. براساس نتایج تحقیق «تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی» تاثیرگذارترین و تاثیرپذیرترین معیار می‌باشد که نشان از اهمیت آن دارد. از سوی دیگر معیارهای استقلال کمیته حسابرسی، اندازه کمیته حسابرسی و اندازه حسابرس به نسبت تاثیرگذاری کمتری را بر سایر معیارها دارا می‌باشند. در این میان، معیار «نسبت حضور مدیران زن» هیچ تاثیرگذاری را بر سایر معیارها ندارد. بنابراین، به منظور ارتقاء سطح اثربخشی کمیته‌های حسابرسی بایستی به مقوله «تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی» مورد نیاز کمیته در گام اول توجه ویژه شود. در ادامه، استقلال کمیته حسابرسی، اندازه حسابرس و اندازه کمیته حسابرسی در سیاست‌گذاری‌ها و راهبری واحدها از اهمیت بسیار زیادی برخوردار هستند. مقایسه و تحلیل نتایج این گروه از فرضیات با پژوهش گوپتا و ماهاکود (۲۰۲۰) نشان داد که یافته‌های او با این نظر در ادبیات مطابقت دارد که دانش و تجربه اعضای AC کیفیت گزارش‌گری مالی را بهبود می‌بخشد، که در نهایت، همه موارد مشابه، عملکرد بانک را افزایش می‌دهد. رئیس AC باید به طور انحصاری بر وظایف فعلی خود تمرکز کند و از داشتن چندین سمت مدیریت خودداری کند. کارشناسان مالی بیشتری باید در AC منصوب شوند. نتایج حاکی از آن است که سیاست‌گذاران باید در مورد افزایش استقلال AC در بانک‌های بخش دولتی فکر کنند.

با توجه به نتیجه این پژوهش که تاثیرگذارترین عامل، عامل «تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی» است، بررسی عمیق‌تر آن می‌تواند به عنوان موضوع تحقیقات آتی پیشنهاد گردد. همچنین، محققان می‌توانند به بررسی هر یک از عوامل به صورت جداگانه پرداخته و در جهت پیشبرد اهداف استراتژیک در زمینه بهبود وضع استقرار کمیته‌های حسابرسی تحقیق نمایند.

منابع:

- ارباب سلیمانی، عباس و نفری، محمود، (۱۳۷۸)، اصول حسابرسی، تهران، سازمان حسابرسی.
- جامعی، رضا، رستمیان، آزاده، (۱۳۹۵)، "تأثیر تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی بر ویژگی‌های سود پیش‌بینی شده"، فصلنامه پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، دانشکده اقتصاد و حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.
- حاجی‌ها، زهره و احمد کریمی (۱۳۹۶). بررسی اثر استقلال کمیته حسابرسی بر تصمیمات سرمایه‌گذاری، دانش حسابرسی، سال ۱۷، شماره ۶۸، ۱۹۳-۲۱۷.
- رویایی، رمضانعلی، ابراهیمی، محمد، (۱۳۹۴)، "بررسی تأثیر ویژگی‌های کمیته‌ی حسابرسی بر سطح افشای داوطلبانه اخلاق"، فصلنامه حسابداری مالی، ۷(۲۵): ۷۱-۸۸.
- سعادت‌مند، روشنگر و سیدمصطفی علوی (۱۳۹۸). بررسی رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و هزینه سرمایه سهام عادی، پژوهش‌های تجربی حسابداری، سال ۸، شماره ۳، ۲۵۲-۲۳۳.
- صدیقی و ماهان نژاد (۱۴۰۰). بررسی رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و عملکرد شرکت با تأکید بر نقش تعدیلی مالکیت خانوادگی، پژوهش‌های تجربی حسابداری
- طالب نیا قدرت اله و حسین رجب دری (۱۳۹۷). تأثیر کمیته حسابرسی بر ریسک سقوط قیمت سهام: با نگاهی بر افشای داوطلبانه و اخلاق، پژوهش‌های حسابداری مالی، سال ۱۰ شماره ۱، ۹۵-۱۱۰.
- فخاری، حسین؛ فصیح، الهام. (۱۳۹۵). تأثیر مالکیت خانوادگی بر ساختار سرمایه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران (مبتنی بر تئوری نمایندگی). دانش سرمایه‌گذاری، ۵(۲۰): ۱۴۵-۱۶۴.
- کرمی، غلامرضا، فرجی، امید و امین رحیم‌زاده (۱۳۹۷). تخصص کمیته حسابرسی و مدیریت انتظارات، پژوهش‌های حسابداری مالی، سال ۱۰، شماره ۱، ۵۴-۳۷.
- کریم زاده و گرجی زاده (۱۳۹۴). تأثیر گسترش سهم بانک‌های خصوصی در نظام بانکی بر مطالبات معوق سیستم بانکی در ایران، فصلنامه پژوهش‌های پولی و بانکی، سال هشتم، شماره ۲۶، ۵۷۱-۵۹۳.
- کیان، علیرضا و محسن فقیه (۱۳۹۷). تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر ریسک شرکت، دانش حسابداری، سال ۹، شماره ۳، ۱۷۷-۲۰۸.
- گزارش عملکرد کمیته حسابرسی (۱۳۹۳). بانک خاورمیانه، ۹۳-۲۸۴.

References

- Abernathy, J. L., Beyer, B., Masli, A., stefaniak, C. (2014). "The association between characteristics of audit committee accounting experts, audit committee chairs, and financial reporting timeliness, *Advances in Accounting, incorporating Advances in International Accounting*.
- Abbott, J. L., Parker, S., Peter, F. G., Raghunandan, K. (2010). "An Empirical Investigation of Audit Fees, Nonaudit Fees, and Audit Committees". *Contemporary Accounting Research*, DOI: 10.1506/8YP9-P27G-5NW5-DJJK.
- Afza, T. and Nazir, M. S. (2014), "Audit quality and firm value: a case of Pakistan", *Research Journal of Applied Sciences, Engineering and Technology*, Vol. 7 No. 9, pp. 1803-1810.

- Aldamen, H., Duncan, K., Kelly, S., McNamara, R. and Nagel, S. (2012), "Audit committee characteristics and firm performance during the global financial crisis", *Accounting and Finance*, Vol. 52 No. 4, pp. 971-1000.
- Alqatamin, R.M. (2018), "Audit committee effectiveness and company performance", *Accounting and Finance Research*, Vol. 7 No. 2, pp. 48-60.
- Appiah, K. O., Amon, C. (2017). board audit committee and corporate insolvency, *Journal of Applied Accounting Research*, Vol 18, No 3, Pp. 298-316.
- Appuhani, R. (2018). the signaling role of audit committee characteristics and the cost of equity capital: Australian evidence, *Pacific Accounting Review*, Vol 30, No 3, Pp. 387-406.
- Balagobei, S. (2017). audit committee and value relevance of accounting information of listed hotels and travels in Sri Lanka, *Asian Journal of Finance & Accounting*, Vol 9, No 2, Pp. 387-398.
- Balk, B.H. and Gort, M. (1993), "Decomposing learning by doing in new plants", *Journal of Political Economy*, Vol. 101 No. 4, pp. 561-583.
- Bhagat, S. and Black, B. (2008), "The uncertain relationship between board composition and firm performance", *The Business Lawyer*, Vol. 54 No. 3, pp. 921-963.
- Boyd, J.H., Smith, B.D., 1999. The use of debt and equity in optimal financial contracts. *J. Financ. Intermediation* 8 (4), 270–316.
- Bradbury, M., (1990), The incentives for voluntary audit committee formation, *Journal of Accounting and Public Policy*, Vol.9, Iss.1, pp. 13-36.
- Fama, E. F. and Jensen, M. C. (1983). Separation of Ownership and Control. *Journal of Law and Economics* , 16: 301 -325.
- Gupta, N. and Mahakud, J. (2020a), "CEO characteristics and bank performance: evidence from India", *Managerial Auditing Journal*, Vol. 35 No. 8, pp. 1057-1093.
- Green, D., (1994). Canadian audit committees and their contribution to corporate governance, *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, Vol.3, Iss.2, pp.135-151.
- Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of financial economics*, 3(4), 305-360.
- Karamanou, I., Vafeas, N.(2005). "The Association between Corporate Boards, Audit Committees, and Management Earnings Forecasts: An Empirical Analysis". *Journal of Accounting Research*, Vol. 43, pp. 453-486.

- Kalbers, L. P., & Fogarty, T. J. (1993). Audit committee effectiveness: An empirical investigation of the contribution of power. *Auditing*, 12(1), 24.
- Liang, Q., Xu, P. and Jiraporn, P. (2013), "Board characteristics and Chinese bank performance", *Journal of Banking and Finance*, Vol. 37 No. 8, pp. 2953-2968.
- Nguyen, Q., Dang, V., 2020. Audit committee structure and bank stability in Vietnam. *ACRN J. Finance Risk Perspect.* 8 (1), 240–255.
- Nor, N. H., Nawawi, A., Salin, A. S. (2018). the impact of audit committee independence and auditor choice on firms' investment level, *Social Science & Humanities*, Vol 26, No 3, Pp. 1433-1454.
- Pucheta-Martínez, M.C., De Fuentes, C., 2007. The impact of audit committee characteristics on the enhancement of the quality of financial reporting: an empirical study in the Spanish context. *Corporate Governance* 15 (6), 1394–1412.
- Sun, J., Liu, G., 2014. Audit committees' oversight of bank risk-taking. *J. Bank. Finance* 40, 376–387.
- Walt, N. & Ingley, C. (2003). Board Dynamics and the Influence of Professional Background, Gender and Ethnic Diversity of Directors. *Corporate Governance: An International Review*, 11 (3), 218–234.